

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องรูปแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความสามัคคีกันของผู้นำชุมชนในเขตจังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ควบคู่ไปกับการใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัย 2 ลักษณะดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการสำรวจ (Survey) ในภาพรวมเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสื่อสารของผู้นำชุมชน คุณลักษณะของชุมชนและกลยุทธ์การสื่อสาร เพื่อส่งเสริมความสามัคคีกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปที่เป็นสมาชิกชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด	14	คน
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกเทศมนตรี	34	คน
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	33	คน
กำนัน	40	คน
กรรมการชุมชน	18	คน
ผู้นำที่เป็นตัวแทนชุมชน	137	คน
ผู้ใหญ่บ้าน / ประธานชุมชน	231	คน
ประชาชนทั่วไป จังหวัดนนทบุรี	435	คน
รวมประชากรทั้งหมด	<u>942</u>	คน

กลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้ต้องการข้อมูลจากผู้นำให้มากที่สุด จึงใช้ประชากรที่เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกเทศมนตรี สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน กรรมการชุมชน และผู้นำที่เป็นตัวแทนชุมชน ใช้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ส่วนผู้ใหญ่บ้าน/และหรือประธานชุมชน ซึ่งมีถึง 440 หมู่บ้าน/คน (<http://www.nonthaburi.go.th>) จึงใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งเป็นชั้น (Stratified sampling) ตามสัดส่วน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน ตามสัดส่วน

ชื่ออำเภอ	ตำบล	ผู้ใหญ่บ้าน/ ประธานชุมชน	ผู้ใหญ่บ้าน/ประธาน ชุมชนตามสัดส่วน
1. อำเภอเมือง	1 - ตำบลสวนใหญ่	9	5
	2 - ตำบลตลาดขวัญ	11	5
	3 - ตำบลบางเขน	9	5
	4 - ตำบลบางกระสอบ	9	5
	5 - ตำบลท่าทราย	7	4
	6 - ตำบลบางไผ่	5	3
	7 - ตำบลบางศรีเมือง	5	3
	8 - ตำบลบางกร่าง	10	5
	9 - ตำบลไทรม้าย	6	3
	10 - ตำบลบางรักน้อย	6	3
		77	41
2. อำเภอบางกรวย	1 - ตำบลวัดชลอ	10	5
	2 - ตำบลบางกรวย	9	5
	3 - ตำบลบางสีทอง	5	3
	4 - ตำบลบางขุน	5	3
	5 - ตำบลบางขุนทอง	6	3
	6 - ตำบลบางคูเวียง	7	4
	7 - ตำบลมหาสวัสดิ์	7	4
	8 - ตำบลปลายบาง	5	3
	9 - ตำบลศาลากลาง	6	3
		60	33
3. อำเภอบางใหญ่	1 - ตำบลบางม่วง	15	8
	2 - ตำบลบางแม่นาง	18	9
	3 - ตำบลบางเลน	11	6
	4 - ตำบลเสาธงหิน	8	4
	5 - ตำบลบางใหญ่	6	3
	6 - ตำบลบ้านใหม่	11	6
		69	36

ชื่ออำเภอ	ตำบล	ผู้ใหญ่บ้าน/ ประธานชุมชน	ผู้ใหญ่บ้าน/ประธาน ชุมชนตามสัดส่วน
4. อำเภอบางบัวทอง	1 - ตำบลโสนลอย	6	3
	2 - ตำบลบางบัวทอง	14	7
	3 - ตำบลบางรักใหญ่	11	6
	4 - ตำบลบางคูรัด	10	5
	5 - ตำบลละหาร	9	5
	6 - ตำบลลำโพ	8	4
	7 - ตำบลพิมลราช	8	4
	8 - ตำบลบางรักพัฒนา	15	7
		81	41
5. อำเภอไทรน้อย	1 - ตำบลไทรน้อย	11	6
	2 - ตำบลราษฎร์นิยม	8	4
	3 - ตำบลหนองเพรางาย	12	6
	4 - ตำบลไทรใหญ่	11	6
	5 - ตำบลขุนศรี	8	4
	6 - ตำบลคลองขวาง	10	5
	7 - ตำบลทวีวัฒนา	8	4
		68	35
6. อำเภอปากเกร็ด	1 - ตำบลปากเกร็ด	5	3
	2 - ตำบลบางตลาด	10	5
	3 - ตำบลบ้านใหม่	6	3
	4 - ตำบลบางพูด	9	5
	5 - ตำบลบางตะไนย์	5	3
	6 - ตำบลคลองพระอุดม	6	3
	7 - ตำบลท่าอิฐ	10	5
	8 - ตำบลเกาะเกร็ด	7	4
	9 - ตำบลอ้อมเกร็ด	6	3
	10 - ตำบลคลองข่อย	12	6
	11 - ตำบลบางพลับ	5	3
	12 - ตำบลคลองเกลือ	4	2
		85	45
	รวม	440	231

เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน ทั้ง 231 คน จาก 6 อำเภอ ตามสัดส่วนแล้ว เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในแต่ละตำบล

ส่วนประชาชนหรือสมาชิกชุมชนทั่วไปนั้น ซึ่งประชากรทั้งหมดของจังหวัดนนทบุรีมีจำนวน 1,078,071 คน (กรมการปกครอง, 2552. <http://www.dopa.go.th>) คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามาเน่ (Yamane, 1973 : 725 , อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ์ 2540 : 71) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+(Ne)^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของกลุ่มประชากร
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ คือ 0.05

แทนค่าในสูตร $n = \frac{1,078,071}{1 + 1,078,071 (0.05)^2}$
 $n = 399.85$ คน (400 คน)

ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน แต่เมื่อแจกแบบสอบถามตามจริง ผู้วิจัยแจกแบบสอบถาม 435 คน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 435 คน ซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามตามจริง และใช้การสุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยกระจายใน 6 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี

1.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ใช้กับกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มประชาชน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมา โดยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบบสอบถามมี 5 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะของชุมชน

ส่วนที่ 3 สภาพการสื่อสารของผู้นำ

ตอนที่ 1 การเปิดรับสารทางการเมือง

ตอนที่ 2 ผลของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

ส่วนที่ 4 ปัญหาการสื่อสารของผู้นำ

ส่วนที่ 5 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมความสามัคคี

ซึ่งมีระดับการรับรู้และความคิดเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับการรับรู้และความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 5

ระดับการรับรู้และความคิดเห็นมาก มีค่าเท่ากับ 4

ระดับการรับรู้และความคิดเห็น	มีค่าเท่ากับ 3
ระดับการรับรู้และความคิดเห็นน้อย	มีค่าเท่ากับ 2
ระดับการรับรู้และความคิดเห็นน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1

เกณฑ์การวัดคะแนนเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง การรับรู้และความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
 คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง การรับรู้และความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง การรับรู้และความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง การรับรู้และความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง การรับรู้และความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

การแปลความหมายหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย สำหรับการพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้เกณฑ์ของ Hinkle D. E. (1998: 118) ดังนี้

ค่า r	ระดับของความสัมพันธ์
.90 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
.70 - .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.50 - .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.30 - .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00 - .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

เครื่องหมาย +,- หน้าตัวเลขสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะบอกถึงทิศทางของความสัมพันธ์ โดยที่ หาก

r มีเครื่องหมาย +	หมายถึง การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูง อีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงไปด้วย)
r มีเครื่องหมาย -	หมายถึง การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางตรงกันข้าม (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูง ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าต่ำ)

ยกเว้นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บางชนิดที่มีลักษณะ $0 \leq r \leq 1$ ซึ่งจะบอกได้เพียงขนาดหรือระดับของความสัมพันธ์เท่านั้น ไม่สามารถบอกทิศทางของความสัมพันธ์ได้

1.2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนของการตรวจสอบเครื่องมือมี 2 ขั้นตอน คือ

1. การทดสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม กล่าวคือ เมื่อได้แบบสอบถามทั้ง 5 ส่วน ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้แล้ว ผู้วิจัยได้มีหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน ได้แก่ 1) ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี 2) ดร.วัชรินทร์ อินทพรหม 3) รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท และ 4) รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบา สุธีธร พิจารณาแบบสอบถาม และได้้นำข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่านมาปรับแก้เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรง

2. การทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบัก (Cronbach Method) ดังสูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538:125)

$$\alpha = \frac{\sum S_i^2}{n \cdot S_t^2}$$

$$n = \text{จำนวนข้อของมาตรวัด}$$

$$S_i^2 = \text{ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ}$$

$$S_t^2 = \text{ความแปรปรวนของคะแนนรวมของแต่ละฉบับ}$$

การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบัก (Cronbach Method) ได้เท่ากับ .92 สามารถนำไปใช้วิจัยต่อไปได้

1.3 การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณนี้ ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

1.3.1 ขอความอนุเคราะห์ปลัดอำเภอและเจ้าหน้าที่ ทำหน้าที่ประสานงานกับชาวบ้าน เพื่อแจกแบบสอบถาม

1.3.2 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นไปแจกให้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านในแต่ละอำเภอในวันที่ผู้นำไปประชุมร่วมกันที่อำเภอ โดยก่อนจะแจกแบบสอบถามจะมีการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้อ่านประเด็นคำถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบเป็นการประหยัดเวลา และได้แบบสอบถามครบตามจำนวนที่กำหนด

1.3.3 แบบสอบถามที่จะถามสมาชิกในแต่ละชุมชนและผู้นำชุมชนนั้นจะมีนักศึกษาและผู้นำชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ดำเนินการ โดยอยู่ในความดูแลของคณะผู้วิจัย

1.3.4 เก็บรวบรวมแบบสอบถามมาบันทึกในแบบลงรหัส และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลในแต่ละส่วนของแบบสอบถามมาวิเคราะห์และแปลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1.4.1 สถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

1.4.2 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.4.3 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็น/ระดับการปฏิบัติของผู้นำและสมาชิกในชุมชน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่จะนำมาซึ่งข้อมูล และคำตอบที่เป็นจริง เพื่อให้ครอบคลุมรายละเอียดเชิงลึกของประเด็นต่างๆ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาสาพัฒนา ตัวแทนชาวบ้าน ผู้นำความคิด นักวิชาการ และตัวแทนสื่อมวลชน

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพหลายๆ เทคนิค เข้ามาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้มีดังนี้

2.2.1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและองค์ความรู้ รวมทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสาร ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการในวารสาร (Journal) สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสืบค้นจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field data) ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ที่ศึกษา รวมทั้งลดช่องว่างระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้นำในแต่ละอำเภอ ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการสร้าง ความคุ้นเคยและความสนิทสนมกันจากการลงพื้นที่ไปพบปะคนในชุมชนในงานวิจัยอื่นมาบ้างแล้ว นอกจากนี้มีลูกศิษย์อยู่ในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้มีความสะดวกและง่ายต่อการเก็บข้อมูล เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้มีดังนี้

1) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) การสัมภาษณ์กลุ่มเป็นแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการพูดคุยแบบเป็นกันเอง สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยจะไปสัมภาษณ์ประธาน และกรรมการชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ตามข้อมูลที่ได้จากจังหวัดนนทบุรี และจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นสำคัญอยู่ที่วิธีลด

ความขัดแย้งในชุมชน และในกลุ่มตลอดจนวิธีการ และรูปแบบการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จในการลดความขัดแย้ง

2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เลือกผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล ส่วนผู้นำแบบไม่เป็นทางการได้เลือกประธาน โครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองสู่ความเข้มแข็ง เป็นโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนตามที่สุภางค์ จันทวานิช (2539 : 82-84) ได้เสนอไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ขั้นการสัมภาษณ์ขั้นตอนการจดบันทึกการสัมภาษณ์ และขั้นปิดการสัมภาษณ์

3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) คณะผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนต่างๆ ตามข้อมูลของผู้นำ เช่น เข้าร่วมงานสงกรานต์ มีการรณรงค์ขอพรผู้ใหญ่ การสนทนากับกลุ่มผู้ประกอบการ ตลาดน้ำ ไทรน้อย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และเป็นการสังเกตการณ์ เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติ และเป็นข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์จริงของชุมชน

4) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) คณะผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม เข้ามาเป็นวิธีการเพื่อใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริบททั่วไปของชุมชนทั้ง 6 อำเภอ กิจกรรมทางสังคม เช่น งานบุญงานประเพณี การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านการป้องกันน้ำท่วม รวมทั้งการสังเกตการณ์ จากสภาพแวดล้อม และบรรยากาศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา

5) การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) การจัดสนทนากลุ่มนี้ได้ใช้พลวัตของกลุ่ม (Group Dynamic) เข้ามาเป็นเครื่องมือ เพื่อใช้ในการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและจริงใจ คณะผู้วิจัยได้เชิญผู้นำจากตำบลต่างๆร่วมสนทนา เพื่อหารูปแบบการสื่อสารที่ส่งเสริมความสามัคคี

6) การจัดเวทีประชาคม (Civil Society Forum) เป็นเวทีที่ผู้นำภาคพลเมือง จากทุกอำเภอร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสื่อสารในชุมชน กลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมความสามัคคี จนสามารถพัฒนาเป็นนนทบุรี โมเดล (NONTHABURI Model)

ขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพโดยเทคนิคต่างๆ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นแรก ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับบริบทชุมชนในจังหวัดนนทบุรี โดยเน้นโครงสร้างบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และประสานงานกับผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเนื้องานกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่สอง ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อพิจารณาประเด็นคำถามที่จะนำไปใช้ในการจัดเวทีชาวบ้าน และใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการจัดสนทนากลุ่ม

ขั้นที่สาม นำหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัย ไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่สี่ ทำหนังสือราชการถึงนายอำเภอทั้ง 6 อำเภอ เพื่อขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามให้แก่ผู้นำที่เป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่าง พร้อมนัดหมายในการลงพื้นที่เพื่อจัดเวทีชาวบ้านและนัดหมายเฉพาะตัวแทนกลุ่มที่จะใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่ม

ขั้นที่ห้า สร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน นาย อบต. สมาชิก อบต. และปราชญ์ชาวบ้าน โดยมีคำถาม 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เรื่องราวของชุมชน มีประเด็นคำถามดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน
2. ภูมิปัญญาของท้องถิ่นชุมชน
3. เอกลักษณ์ของชุมชน
4. ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน
5. การรวมกลุ่มจัดกิจกรรมของชุมชน เช่น
  - มีการรวมตัว เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ช่วยกันเก็บกวาดขยะ , ลอกคูคลอง
  - รวมกลุ่มกันเพื่อนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต
  - แลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับการหารายได้ / เพิ่มรายได้ เช่น การตั้งกลุ่มอาชีพ
  - รวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติทางการเมือง
  - มีการรวมตัวกันโดยวิธีใด เช่น ใช้เสียงตามสาย, โทรศัพท์ถึงกัน ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต
  - ในฐานะผู้นำได้มีการช่วยเหลือให้เกิดการรวมกลุ่มอย่างไร
6. วิธีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
7. ความภาคภูมิใจในชุมชน
8. ปัญหาของชุมชนที่ต้องการแก้ไข

ส่วนที่ 2 การสื่อสารทางการเมืองในชุมชน มีประเด็นคำถามดังนี้

1. สภาพการสื่อสารในชุมชน เช่น เรื่องการเปิดรับสื่อ เทคโนโลยีการสื่อสารที่ใช้ในชุมชน ทักษะคิด ความเชื่อ เรื่องราวที่ชุมชนให้ความสำคัญและสนใจอย่างต่อเนื่อง
2. สภาพการสื่อสารของผู้นำชุมชน เช่น มีวิธีการสื่อสารอย่างไรบ้าง มีการให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ชาวบ้านอย่างไร ปฏิบัติตอบกลับเป็นอย่างไร
3. ปัญหาการสื่อสาร และวิธีแก้ปัญหของผู้นำ
4. มีการสื่อสารทางการเมืองอย่างไร

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสาร (แนวทาง/รูปแบบ) เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี แก่ชุมชนตามความคิดเห็นของผู้นำ

ขั้นที่หก เข้าร่วมสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ตามตารางกิจกรรมของแต่ละอำเภอโดยเลือกกิจกรรมการประชุมระหว่างผู้นำกับชาวบ้านเพื่อสังเกตวิธีการสื่อสารปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการสื่อสาร

ขั้นที่เจ็ด เข้าร่วมสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ทั้งนี้คณะผู้วิจัย จะตระเวนสำรวจพื้นที่และพบปะผู้คนในช่วงเวลาที่มีงานต่าง ๆ หรือมีกิจกรรมที่ชาวบ้านมาร่วมงานกัน เช่น ในช่วงปลายเดือน ตุลาคม – กลางเดือนพฤศจิกายน เป็นช่วงที่ผู้นำและชาวบ้านประชุมเพื่อป้องกันและช่วยเหลือยามน้ำท่วม

ขั้นที่แปด จัดสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำต่างๆ โดยเลือกผู้นำที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำประชาธิปไตย สร้างความสมานฉันท์ให้ชุมชน ได้แก่

1. ผู้ใหญ่สมพร มัณยานนท์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านประชาธิปไตย หมู่บ้านเจ้าฟ้าทอง อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
2. นายโสภณ ฉิมช้าง รองนายก อบต. บางแม่นาง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี
3. คุณลุงศิริ เกตุมี ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี
4. นายวันชัย วันชาญเวช นายก อบต.บางสีทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี
5. นายอดุลย์ บุญสม นายก อบต. บางพลับ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

ขั้นที่เก้า จัดเวทีประชาคม โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกตัวแทนกลุ่มผู้นำ จากทุกอำเภอจำนวน 30 คนที่มีความสนใจเรื่องการเมืองมาสนทนากันถึงแนวทางการพัฒนาการสื่อสารที่จะช่วยส่งเสริมความสมานฉันท์ในชุมชน โดยให้แต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้อยู่เป็นอย่างไร เพื่อหาข้อสรุปว่า รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความสมานฉันท์จะมีรูปแบบอย่างไร

ขั้นที่สิบ รวบรวมข้อมูลจากขั้นที่ 1-9 มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสังเคราะห์รูปแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ของจังหวัดนนทบุรี

ขั้นที่สิบเอ็ด เป็นขั้นสุดท้ายของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในขั้นที่สิบมาแล้วจนได้ข้อสรุป เป็นโมเดลต้นแบบเฉพาะของจังหวัดนนทบุรี และได้้นำโมเดลนี้ไปสอบถาม

กับผู้นำชุมชนต่างๆ และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านนิเทศศาสตร์ นักวิชาการ ตรวจสอบ และยอมรับให้เป็นต้นแบบสามารถนำไปใช้กับท้องถิ่นอื่น ๆ ได้

2.3 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation)” (Denzin, 1970) โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) (2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) และ(3) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) ดังนี้

2.3.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยจะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ ได้มาจากแหล่งต่างๆ ประกอบด้วยแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลว่ามีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

2.3.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมควบคู่กับการซักถามด้วยการสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึกและการจัดสนทนากลุ่มกับการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย จะเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งในครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยมีทีมผู้ช่วยนักวิจัยมาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ถ้าผู้วิจัยหรือผู้ช่วยนักวิจัยทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มา มีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มและจากการสังเกต ผู้วิจัยนำมาจัดประมวลผลข้อมูลและจัดระบบข้อมูล (information organization) แล้ววิเคราะห์ตามกรอบวิจัย โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป ตามวัตถุประสงค์การวิจัย (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2547)

แผนการดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 3.2 แผนการดำเนินงานวิจัย ระยะเวลา 12 เดือน

แผนการดำเนินงาน	ระยะเวลา											
	ปี 2553			ปี 2554								
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
1. ศึกษาเอกสารจากตำราและสื่อต่าง ๆ เพิ่มเติมจากเค้าโครงวิจัย	↔											
2. ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อวางแผน	↔											
3. สร้างเครื่องมือวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ		↔										
4. เชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและนำเครื่องมือไปทดลองกับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง			↔									
5. ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่			↔									
6. ทำหนังสือถึงนายอำเภอทั้ง 6 อำเภอ เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถาม				↔								
7. ลงภาคสนามเพื่อจัดเวทีชาวบ้าน สนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก						↔	↔	↔	↔			
8. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์โดยใช้สถิติวิเคราะห์						↔	↔	↔	↔			
9. เก็บข้อมูลภาคสนามใช้เทคนิคต่างๆ มาสังเคราะห์ในประเด็นต่างๆ						↔	↔	↔	↔			

